

номічні відносини з іншими країнами світу набирають обертів, дуже актуальним стало питання, яке пов'язано з охороною прав на об'єкти промислової власності, зокрема корисної моделі, винаходів та промислового зразка. В Україні правова система охорони об'єктів інтелектуальної власності в основному побудована і дає свої позитивні наслідки, але, на жаль, є ще дуже багато проблем і над цим треба ще працювати.

Ключові слова: об'єкти промислової власності, правовий режим, промислова власність в Україні.

Summary

Makoda V. E. Objects of Industrial Property in the Epoch of Globalization and Development of Innovative Business. — Article.

Nowadays, when Ukraine has become a WTO member of full standing, and its economic relations with other countries are growing up, it's vital to deal with questions related to the protection of design invention protection, — in particular useful model, inventions etc. In Ukraine system of law for intellectual property protection in general prepared and has a positive feedback. But unfortunately there are a lot of issues which must be checked.

Keywords: objects of industrial property, legal regime, industrial property in Ukraine.

УДК 348.723

Ю. В. Кривенко

ВИДИ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури. Є такі види релігійних організацій: релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій.

Спільність із усіма своїми організаційними елементами являє собою релігійне об'єднання. У християнстві, наприклад, виділяється кілька видів релігійних об'єднань: церква, секта, деномінація, установа секта, містерія й т.д. Але найбільше поширення й реальну силу одержала, звичайно, церква. Вона являє собою порівняно широке об'єднання, приналежність до якого визначається, як правило, не вільним вибором індивіда, а, скоріше, традицією.

Мета та завдання дослідження — розглянути питання щодо окремих видів релігійних організацій, яке зумовлене не лише виправданістю наукового пошуку на цих теренах, але, передусім, практичними міркуваннями, тому що не існує єдиної класифікації.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані такі основні завдання, які необхідно розв'язати:

- визначити види релігійних організацій;
- розробити пропозиції, спрямовані на вдосконалення цивільного законодавства з метою більш вдалого його застосування у сфері релігійних відносин.

Слід звернути увагу на той факт, що на сьогоднішній день у цивілістиці

відсутні окремі наукові дослідження, присвячені видам релігійних організацій, ці питання розглядалися найчастіше при дослідженні в цілому класифікації юридичних осіб (див. роботи С. М. Братуся, І. П. Грешнікова).

Для більш повної характеристики проаналізуємо такі види, як «релігійне об'єднання», «релігійна група», «релігійна асоціація», монастир, духовний навчальний заклад тощо [1, 37].

Релігійне об'єднання — добровільне об'єднання громадян України, інших осіб, які постійно і на законних підставах проживають на території України, створених з метою спільного віросповідання та поширення віри і володіє відповідними для цієї мети ознаками :

- а) віросповідання;
- б) проведення богослужінь інших релігійних обрядів і церемоній;
- в) навчання релігії і релігійне виховання своїх послідовників.

Релігійні об'єднання можуть створюватися у формі релігійних груп і релігійних організацій [2, 346].

Релігійні організації — організації, що утворені в Україні з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами (положеннями). Релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазваних релігійних організацій [3, 654].

Поняття релігійні об'єднання в Російській Федерації включає в себе релігійні організації і групи. Між ними є суттєва відмінність, на яку, на думку В. Н. Калініна, слід звернути увагу: вона стосується суті їх правового статусу. Релігійні організації реєструються державними органами, отримують статус юридичної особи, наділені майновими правами, в тому числі і правом власності, і на загальних підставах виступають в цивільному обігу з врахуванням специфічних особливостей, передбачених їх внутрішніми настановами, правилами, традиціями і канонами. Іншим різновидом релігійного об'єднання є релігійні групи, які не підлягають державній реєстрації, не користуються правоздатністю юридичної особи, не можуть виступати суб'єктами правовідносин, не мають право володіти власним майном [4, 28].

Релігійна громада — місцеве добровільне об'єднання віруючих громадян для спільного задоволення своїх релігійних потреб, зареєстроване згідно з нормами чинного законодавства за наявності не менше 20 віруючих.

Монастир — це чернецька корпорація з правами юридичної особи. Можливе існування несамотійних або прописних монастирів, адміністрація яких діє на підставі доручення монастиря-господаря [5, 396].

Враховуючи норми ст. 7 Закону «Про свободу совісті та релігійні організації» духовні навчальні заклади є релігійними організаціями [6, 283]. Стаття 11 вказаного Закону не дає визначення духовного навчального закладу, а лише звертає нашу увагу на те, що «релігійні управління і центри відповідно

до своїх зареєстрованих статутів (положень) мають право створювати духовні навчальні заклади для підготовки священнослужителів і служителів інших необхідних їм релігійних спеціальностей».

До кінця XIX ст. цивільно-правовий статус духовних училищ та семінарій визначався типовими статутами, які розроблялися Навчальним комітетом, та поділявся на декілька напрямів. Духовний напрям був орієнтований на підготовку духовенства, два інших — церковно-приходський і світський — охоплювали сферу загальної освіти. Реформами Олександра Першого була вдосконалена духовна освіта, визначились чотири ступеня навчальних закладів: академія, семінарія, повітове училище, приходська школа. В наш час ці статuti були використані при розробці сучасних цивільних статутів духовних навчальних закладів.

М. С. Суворов визначав, що «духовно-учебные заведения, высшие, средние и низшие, за исключением патриархальных женских училищ, самостоятельной юридической личности не имеют, а состоят в собственности епархиального духовенства, которому, однако, разъяснено, что оно не имеет права вмешиваться в ход ученого дела» [5, 397].

До прийняття в 1991 році Закону України «Про свободу совісті та віросповідання» духовні навчальні заклади, як і інші релігійні організації, не були наділені статусом юридичної особи.

Як нами вже було відмічено, «релігійні управління та центри мають право створювати монастирі та релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади. І хоча законодавство не визначає, що зазначені організації є юридичними особами, але, оскільки вони діють на підставі статуту або положення, який підлягає реєстрації, то можна зробити висновок, що їм притаманні ознаки юридичної особи» [7, 234].

Вважаємо за доцільне відзначити, що такі організаційно-правові форми православного життя, як братства, на відміну від світських і деяких церковних установ, не можуть бути створені на підставі розпорядження. Їх основа — це завжди існуючі живі люди, які вірять в Бога і Церкву і бажають проводити ту чи іншу церковну службу. Це бажання потребує чіткого визначення мети і форм служіння, які виражаються в статуті братства. Братства на відміну від установлені віками ієрархічної структури Церкви є мобільними, можуть в кілька разів в разі потреби збільшувати свою чисельність. Братства сприяють освіті, видають богослужбову та богословсько-катехитичну літературу. В Росії Архієрейським собором Російської Православної Церкви в 1997 році було встановлено, що всі братства повинні відмовитися від прав юридичної особи та повністю стати підвладними настоятелю того чи іншого приходу.

Отже, ми знову стикаємося з колізією норм світського законодавства та церковного, що у свою чергу не покращує ситуацію, яка склалася.

Дещо покращує ситуацію законопроект «Про свободу світогляду, віросповідання та релігійні організації» [8]. У ст. 22 передбачається: «релігійні організації мають право засновувати релігійні навчальні заклади як у формі релігійних установ, так і в інших формах, передбачених чинним законодавством.

Релігійні навчальні заклади, утворені у формі релігійних установ, мають право здійснювати свою діяльність без ліцензії на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням послуг для одержання освітньої підготовки фахівців різних рівнів кваліфікації, та без дотримання державних стандартів освіти». Закон України «Про освіту» в ст. 9 визначає: «Навчальні заклади в Україні незалежно від форм власності відокремлені від Церкви (релігійних організацій), мають світський характер, крім навчальних закладів, заснованих релігійними організаціями». Отже, законодавчо не визначено поняття та правові ознаки релігійного навчального закладу.

Так от, духовні навчальні заклади є самостійними організаціями, які користуються правами юридичної особи з моменту реєстрації свого статуту у встановленому законами України порядку. Духовний навчальний заклад організовує навчальний процес, забезпечує необхідними навчально-методичними розробками, посібниками та іншою навчальною літературою у відповідності до статуту та внутрішніх настанов релігійних організацій, які його створили.

Частина 2 ст. 6 вказує, що «Церкву і релігійні організації відокремлено від держави», і також в ст. 7 затверджується положення про відокремлення школи від Церкви і релігійних організацій. Якщо Церква — це об'єднання релігійних організацій, то чи є сенс виокремлювати ці два поняття? Провівши системний аналіз стосовно визначення понять Церкви та релігійних організацій, стає зрозумілим, що визначення в законопроекті поняття Церкви як об'єднання релігійних організацій є не зовсім вдалим.

Крім того, потребує детального аналізу та доопрацювань проект Закону України «Про свободу світогляду, віросповідання та релігійні організації», він містить зовсім протилежні точки зору, а саме автори даного законопроекту спростили завдання, не враховуючи тенденцій та історичних традицій, які існували та існують, і обмежили вживання терміна «Церква», ототожнюючи його з релігійними організаціями, але це, на жаль не знімає проблеми. У ст. 7 пропонується визначення релігійної організації: «Релігійними організаціями в Україні визнаються об'єднання фізичних осіб без статусу юридичної особи та юридичні особи приватного права, утворені з метою спільного віросповідання та ведення релігійної діяльності».

Законопроект передбачає ієрархію організаційно-правових форм, у вигляді яких можуть бути створені релігійні організації, це — релігійні товариства, релігійні установи та релігійні об'єднання.

Крім того, деякі вчені наполягають на необхідності використання поняття «традиційна релігійна організація». На думку І. А. Куніцина, «рівність релігійних об'єднань перед законом не означає їх рівноправ'я» [9, 4]. Ідея виокремлення в окрему юридичну категорію традиційних конфесій не має юридичного рішення, що стає приводом для численних спекуляцій. Конституція України та Закон «Про свободу совісті та релігійні організації» закріпили правило, відповідно до якого жодна релігія не може встановлюватися як державна або обов'язкова. Це положення обмежує можливості надання державного статусу

будь-якому релігійному об'єднанню і встановленню обов'язкового членства в будь-якому з них. Приналежність або неприналежність до певного релігійного об'єднання не може служити підставою для обмеження цивільних прав. Однак слід звернути увагу на те, що як в українському законодавстві, так і міжнародних документах ми не знаходимо положення, яке б забороняло визнання наявності визначеної релігійної традиції. Неправомірно ототожнювати нормативне закріплення традиційності конфесій з встановленням їх державного або обов'язкового статусу. Для традиційних релігійних організацій можна запропонувати надання розширеної правосуб'єктності. У зв'язку з цим виникає питання, чи не суперечить це чинному законодавству, де закріплено рівність всіх релігійних організацій перед законом. Чинне законодавство не веде мову про рівноправ'я релігійних організацій. Різниця між рівноправ'ям і рівністю перед законом є істотною. Рівноправ'я — це наділення рівним обсягом прав і обов'язків порівняно з іншими суб'єктами, в той же час як рівність перед законом означає рівність вимог закону до всіх релігійних організацій. Відповідно встановлення розширеної правосуб'єктності традиційних релігійних організацій не суперечить чинному законодавству.

Світовий досвід доводить, що визнання національних традицій характерно для більшості демократичних правових держав. У Німеччині релігійні організації публічного права на відміну від інших наділені розширеною правосуб'єктністю, яка дозволяє їм співробітничати з державою в різноманітних сферах. В Бельгії, незважаючи на визнання рівності між всіма релігіями, в соціальній сфері ряд конфесій користуються особливим статусом і додатковими правами. В законодавчих актах Болгарії, Литви прямо передбачаються конфесії, які наділені ексклюзивними правами. В Англії Англіканська Церква наділена особливим статусом благодійної організації.

У зв'язку з цим можна запропонувати внести такі зміни в чинне законодавство: бажано передбачити юридичний механізм, який автоматично присвоюватиме цивільно-правовий статус традиційних, всій сукупності релігійних організацій, які є складовими тієї чи іншої релігійної спільноти. Далі постає наступне питання, яке потребує, щоб цей цивільно-правовий статус надавався одноразово, єдиним рішенням державного органу влади всій релігійній спільноті, наприклад Українській Православній Церкві, а не кожному її канонічному підрозділу окремо.

Правовий статус традиційності присвоюється конфесії не як новій організаційно-правовій формі релігійної організації, а всій сукупності об'єднань, які належать до конфесії.

Підводячи підсумок сказаному щодо визначення понять «Церква» та «релігійні організації», можна дійти такого висновку та запропонувати внести зміни до Проекту Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», а саме: «Релігійні організації — це система різновидів організаційно оформлених релігійних об'єднань, що мають управлінські й виконавчі органи, чітку структуру, яка забезпечується змістом релігійної парадигми і культури».

Література

1. Черпій А. М. Релігієзнавство : навч. посіб. / А. М. Черпій, А. І. Лахно. — К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004.
2. Юридический энциклопедический словарь / под общ. ред. В. Е. Крупских. — М. : ИПФРА-М., 2003.
3. Філософський словник соціальних термінів. — Вид. 3-тє, допов. — Х. : Р.И.Ф., 2005.
4. Калинин В. П. Имущества и права религиозных организаций // Педвижимость и инвестиции. Правовое регулирование. — 2004. — № 1 (18).
5. Суворов П. С. Учебник церковного права / П. С. Суворов ; под ред. и с предисл. В. А. Томсинова. — М. : Зерцало, 2004.
6. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квіт. 1991 р. № 987-12 // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 25. — Ст. 283.
7. Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права : монографія / І. М. Кучеренко ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ІАІІ України. — К., 2004.
8. Проект Закону України від 22.12.2000 «Про свободу світогляду, віросповідання та релігійні організації» (представлений народним депутатом України В. С. Журавським). — Режим доступу : [http:// oracle2.rada.gov.ua](http://oracle2.rada.gov.ua).
9. Купицын И. А. Свобода совести и традиция // Независимая газета. — 2002. — 17 июля.

Анотація

Кривенко Ю. В. Види релігійних організацій. — Стаття.

Запроповаємо визначення релігійних організацій. Розглядаються окремі види релігійних організацій за законодавством України, ближнього та дальнього зарубіжжя. Обґрунтовується питання визначення традиційності релігійних організацій.

Ключові слова: релігійні організації, церква, релігійні громади управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади.

Summary

Kryvenko Y. V. Types of Religious Organizations. — Article.

The determination of religious organizations is offered. The specific types of religious organizations are examined under the legislation of Ukraine, «near abroad» and «distance abroad» legislation. The question of determination of traditionalism of religious organizations is justified.

Keywords: religious organizations, church, religious communities of management and centers, monasteries, missionary partnerships (missions), spiritual educational establishments.

УДК 347.191.4:347.91/95

С. А. Чванкін

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕДСТАВНИЦТВА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Інститут представництва відіграє значну роль у системі процесуально-правових відносин щодо захисту прав та законних інтересів осіб, які беруть участь у справі. Більшість спорів розглядаються судом за участю представників однієї чи обох сторін.

Оновлення і розвиток існуючих галузей права, які інтенсивно змінюються та ускладнюються, поява нових категорій справ зумовлюють складності у їх застосуванні, особливо особами, які не знають тонкощів нормативно-правових

© С. А. Чванкін, 2009